

॥ २३ ॥ तद्विनिश्चितं त्वात्वां प्रति अमृतसमं यथा स्यात्तथा मत्तौ आवयोरिति शेषः ॥ २४ ॥ अनर्थस्य अर्थहीनस्य अधर्मिणः धर्महीनस्य ॥ २५ ॥ धर्मरूपेण प्रदानेन विश्वस्तेषु अस्मद्वाक्ये विश्वासवत्सु ॥ २६ ॥ धर्ममिति अत्र धर्मार्थयोः समत्वेऽपि धर्मस्य पूर्वत्वाद्बिदुरमतमेवैतदीषद्देन दर्शितं ॥ २७ ॥ २८ ॥ कामस्यैव प्राधान्यं मन्वानो भीमसेन उवाच न काम इति ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ उदश्वितः तक्रात् ॥ ३५ ॥

अस्मिंस्तु वै विनिर्दत्ते दुर्लभे परमप्रिये ॥ इह कामानवाप्नोति प्रत्यक्षं नात्र संशयः ॥ २३ ॥ यो र्थो धर्मेण संयुक्तो धर्मो यश्चार्थसंयुतः ॥ तद्वित्वाऽमृतसंवादं तस्मादेतौ मताविह ॥ २४ ॥ अनर्थस्य न कामोऽस्ति तथा र्थो धर्मिणः कुतः ॥ तस्माद्बुद्धिजते लोको धर्मार्थाद्यो बहिष्कृतः ॥ २५ ॥ तस्माद्भर्मप्रदानेन साध्यो र्थः संयतात्मना ॥ विश्वस्तेषु हि भूतेषु कल्पते सर्वमेव हि ॥ २६ ॥ धर्मसमाचरेत्पूर्वतः तर्था धर्मसंयुतं ॥ ततः कामं चरेत्पश्चात्सिद्धार्थः सहितत्परं ॥ २७ ॥ वैशंपायन उवाच विरेमतुस्तु तद्वाक्यमुक्त्वा तावद्विनोः सुतौ ॥ भीमसेनस्तदा वाक्यमिदं वक्तुं प्रचक्रमे ॥ २८ ॥ भीमसेन उवाच नाकामः कामयत्यर्थं नाकामो धर्ममिच्छति ॥ नाकामः कामयानोऽस्ति तस्मात्कामो विशिष्यते ॥ २९ ॥ कामेन युक्ताः ऋषयस्तपस्येव समाहिताः ॥ पलाशफलमूलादावायुभक्षाः सुसंयताः ॥ ३० ॥ वेदोपवेदेष्वपरे युक्ताः स्वाध्यायपारगाः ॥ श्राद्धयज्ञक्रियायां च तथादानप्रतिग्रहे ॥ ३१ ॥ वणिजः कर्षका गोपाः कारवः शिल्पिनस्तथा ॥ देवकर्मकृतश्चैव युक्ताः कामेन कर्मसु ॥ ३२ ॥ समुद्रं वा विशंत्य नराः कामेन संयुताः ॥ कामो हि विविधाकारः सर्वकामेन संततं ॥ ३३ ॥ नास्ति नासीन्ना भविष्यद्भूतं कामात्मकात्परं ॥ एतत्सारं म हाराज धर्मार्थावन्न संस्थितौ ॥ ३४ ॥ न वनीतं यथा दध्नस्तथा कामोऽर्थधर्मतः ॥ श्रेयस्तैलं हि पिण्याका दृतं श्रेय उदश्वितः ॥ ३५ ॥ श्रेयः पुष्पफलं काष्ठात्कामो धर्मार्थयोर्वरः ॥ पुष्पतो मध्विवरसः काम आभ्यां तथा स्मृतः ॥ कामो धर्मार्थयोर्योनिः कामश्चाथ तदात्मकः ॥ ३६ ॥ नाकामतो ब्राह्मणाः स्वन्नमर्थान्ना कामतो ददति ब्राह्मणेभ्यः ॥ नाकामतो विविधालोकचेष्टा तस्मात्कामः प्राक्त्रिवर्गस्य दृष्टः ॥ ३७ ॥ सुचारुवेषाभिरलंकृताभिर्मदोत्कटाभिः प्रियदर्शनाभिः ॥ रमस्वयोपाभिरुपेत्य कामं कामो हिराज न्यरमो भवेन्न ॥ ३८ ॥ बुद्धिर्ममैषा परिखा स्थितस्य मा भूद्बिचारस्तव धर्मपुत्र ॥ स्यात्संहितं सद्भिरफल्गुसारं ममेति वाक्यं परमा नृशंसं ॥ ३९ ॥ धर्मार्थकामाः सममेव सेव्या योत्येकभक्तः स नरो जघन्यः ॥ तयोस्तु दाक्ष्यं प्रवदंति मध्यं स उत्तमो यो भिरतस्त्रिवर्गं ॥ ४० ॥

॥ ३६ ॥ अकामतः कामं विना केवलार्थात्स्वन्नं नृष्टान्नमस्ति न हि धनमस्तीति नृष्टं भुज्यते अपितुरुच्यात्मकः कामोऽस्तीति अन्यथा ज्वरितस्यापि नृष्टं दीयेत ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ परिखा स्थितस्य परितः खाता परिखा सर्वतो मूलशोध इत्यर्थः तत्र स्थितस्य अनृशंसमनिष्ठुरं ॥ ३९ ॥ दाक्ष्यं अर्थहेतुत्वात् मध्यमं अर्थात्काम उत्तमो धर्मो जघन्य इति फलितं ॥ ४० ॥